

ศาลเมืองกรุงเก่า...ในหมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา

พระที่นั่งพิมานรัตยา

พระที่นั่งพิมานรัตยาเป็นหมู่อาคารตั้งอยู่กลางพระราชวังจันทร์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เพื่อใช้เป็นที่ประทับ สร้างเสร็จในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมประยุกต์ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน พื้นไม้ หลังคามุงกระเบื้อง ใต้ถุนสูง ก่ออิฐเป็นหลัง ๆ อาคารชุดนี้ประกอบด้วยอาคารใหญ่ ๒ หลัง ขยายต่อกัน เรียกว่า **พระที่นั่งพิมานรัตยา** มีบันไดทางขึ้นด้านหน้าและด้านหลัง ทางด้านหน้าของอาคารใหญ่เป็นลานโล่ง มีเรือนขวางขนาดเล็กขนาด ๒ ชั้น เรียกว่า **ปรัศว์ซ้าย** อยู่ทางด้านทิศเหนือ และ**ปรัศว์ขวา** อยู่ทางด้านทิศใต้ ด้านทิศตะวันตกทำเป็นมุขยื่นออกไปมีชานหรือเกยอยู่ตรงกลาง ประกอบด้วยประตูซ้ายขวาทั้งสองด้าน ทางด้านทิศใต้ของกลุ่มพระที่นั่งพิมานรัตยา มีอาคารแบบโถงตะวันตกหลังคามุงกระเบื้อง เรียกว่า **ศาลาเชิญเครื่อง**

ปรีศรัย และปรีศรัว

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๙ ภายหลังจากที่มีการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลแล้ว ได้มีการจัดตั้งมณฑลกรุงเก่าขึ้น โดยรวมหัวเมือง ๙ เมือง เข้าอยู่ในมณฑล คือ เมืองกรุงเก่า เมืองอ่างทอง เมืองสระบุรี เมืองลพบุรี เมืองพระพุทธบาท เมืองพรหมบุรี เมืองอินทร์บุรี และเมืองสิงห์บุรี โดยให้มีที่ว่าการมณฑลอยู่ที่มณฑลกรุงเก่า

ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชวังจันทรถเมยให้เป็นที่ว่าการมณฑลกรุงเก่า โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนมรุพงศ์สิริพัฒน์ ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลกรุงเก่าในขณะนั้น เป็นผู้ดูแลจัดการ โดยใช้พระที่นั่งพิมานรัตยาเป็นศาลาว่าการข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลกรุงเก่า ส่วนอาคารด้านหน้าพระที่นั่งทั้งซ้ายและขวา เป็นศาลเมืองหลังหนึ่ง เป็นคลังเก็บพัสดุหลังหนึ่ง ดังปรากฏความในจดหมายราชการมณฑลกรุงเก่าเลขที่ ๑๐๔ ๓๐๕๗ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ร.ศ. ๑๑๗ ความว่า

หมวดการบำรุง โยธากรุงเก่า

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการมณฑล ก็ได้บัญญัติสังฆรณ์
พระที่นั่งพินันทรศยามกับพลับพลาจตุรมุข แลตึกใหญ่น้อยในบริเวณพระราชวัง
จันทรเกษม ให้สะอาดเรียบร้อย สำหรับเป็นที่ทำการราชการ คือ

จัดพระที่นั่งพินันทรศยามให้เป็นศาลาว่าการข้าหลวงเทศาภิบาลกรุงเก่า
พลับพลาจตุรมุข เป็นศาลาว่าการเมือง
ตึกใหญ่มุมกำแพงข้างในด้านเหนือ เป็นศาลาว่าการอำเภอรอบกรุง
โรงละครด้านหน้าพลับพลา เป็นศาลาฆต
ตึกหน้าพระที่นั่งพินันทรศยาม เป็นศาลเมืองหลัง ๑ เป็นที่เก็บราชพัสดุ
หลัง ๑ กับซ่อมศาลาผนังปูนหน้าพระราชวังข้างใต้ แลทั้งโรงข้าง-
พระที่นั่งข้างหลังพระราชวังอาไศรยทำเป็นที่คุมขังนักโทษไปพลาง....